GRAFISK FREMSTILLING AF JORDRENTELOVEN

HENRY GEORGES TALEKSEMPLER I »FREMSKRIDT OG FATTIGDOM«

De tre love for formuefordelingen, jordrenteloven, lønloven og kapitalrenteloven, og deres sammenhæng er grundigt forklaret af Henry George i bogen „Fremskridt og Fattigdom" („Progress and Poverty"), og i en oversigt over disse loves indbyrdes overensstemmelse og samvirken påviser han, at de i virkeligheden er nødvendige følgeslutninger af den grundlov, som alene muliggør socialøkonomisk videnskab. Denne grundlov, der siger, at menneskene søger at tilfredsstille deres ønsker med mindst mulig anstrengelse, bliver, alt eftersom den ses i forhold til den ene, anden eller tredje af produktionens faktorer, jord, arbejde og kapital, til hvad vi kalder henholdsvis jordrenteloven, lønloven og kapitalrenteloven.

Den almindelig antagne jordrentelov kaldes undertiden for Ricardos jordrentelov, fordi Ricardo var, om ikke den første, som udtalte den, så dog den første, der særlig henledte opmærksomheden på den. I en fodnote i „Progress and Poverty" oplyser Henry George, at jordrenteloven blev først fremsat i en pjece af Dr. James Anderson i Edinburgh i 1777, og at det var senere, i begyndelsen af det 19. århundrede, at Sir Edward West, Mr. Malthus og Mr. Ricardo samtidigt fremsatte den. Det var dog Henry George, der fastslog, at det ikke alene er befolkningstilvæksten og kravet om flere næringsmidler, der kan bevirke, at jordrenten stiger; men at materielle fremskridt og forventninger om yderligere fremskridt har overordentlig stor indflydelse på jordrentens stigning. Jordrenteloven har følgende ordlyd:

Jordrenten bestemmes ved det overskud, den pågældende jord kan give i produktionen udover, hvad man ved samme anvendelse af midler kan få ud af den mindst indbringende jord, som er i brug.

Jordrenteloven kan udtrykkes ved følgende ligning:
Produkt = Jordrente + (Løn + Kapitalrente).

Da kapitalrente også er en form for arbejde, idet kapital er opsparet arbejde anvendt i produktionen, kan løn + kapitalrente i den forenklede fremstillingsform, der er anvendt i de følgende diagrammer, betragtes under et. Jordrenteligningen kan da opfattes som et udtryk for produktet som funktion af jordrenten, og i et retvinklet koordinatsystem kan funktionen fremstilles som en ret linie med hældningsvinklen 45°. For jordrenten = 0 bliver produktet = løn + kapitalrente, hvilket bestemmer jordrenteliniens beliggenhed i koordinatsystemet. Jordrentelinien repræsenterer dyrkningsgrænsen eller produktionsgrænsen.

Den grafiske fremstillingsmåde er i det følgende anvendt på nogle taleksempler, som Henry George har givet i „Progress and Poverty" for at belyse formuefordelingslovene. Det må erindres, at i socialøkonomisk betydning er formue et udtryk for naturprodukter, som er tilvejebragt, forenet, adskilt eller på anden måde forandret ved menneskeligt arbejde for at gøre dem skikkede til brug. Hvert taleksempel er gengivet med den for forståelsen nødvendige tekst og er forsynet med overskriften for det behandlede emne. Desuden er der givet henvisninger til, hvor i „Progress and Poverty" (udgivet af The Henry George Foundation of Great Britain, Fifty-second Anniversary Edition, June, 1943) taleksemplerne findes, d.v.s. Book, Chap., Page. Endvidere er angivet det til det pågældende taleksempel hørende diagram Fig. Nr.

Jordrenteloven

Book III, Chap. II, p. 121 & 122. (Se fig. 1).

„Det kan måske bidrage til en fuldere forståelse af jordrenteloven at bringe den i følgende form: Ejendomsretten til en naturlig produktionsfaktor giver magt til at tilegne sig så meget af, hvad der ved arbejde og kapital frembringes på den, som det frembragte overstiger den indtægt, samme arbejde og kapital er i stand til at give ved den mindst indbringende beskæftigelse, de overhovedet giver sig af med.

Dette kommer imidlertid ud på det samme; thi der gives ingen beskæftigelse for arbejde og kapital, som ikke kræver anvendelse af jord, og desuden vil dyrkningen eller anden benyttelse af jord altid strække sig

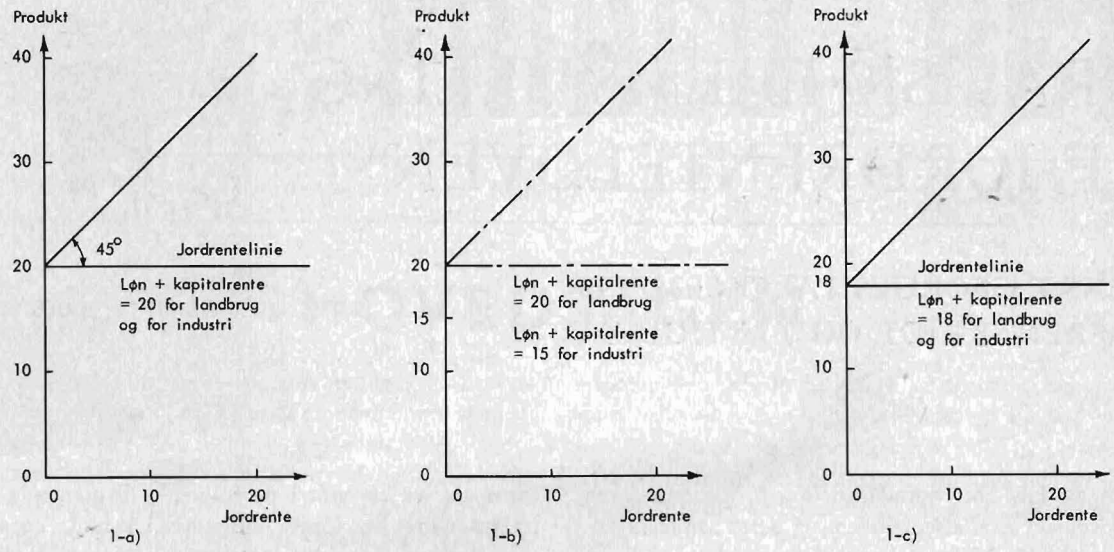

Fig. 1. – Jordrentelinien (dyrkningsgrænsen eller produktionsgrænsen) ligger ikke fast, når udbytteforholdene og beskæftigelforholdene inden for forskellige erhverv i et samfund, her landbrug og industri, ændrer sig; men til slut vil der fremkomme en ligevægtstilstand, hvor jordrentelinien repræsenterer det gennemsnitlige udbytte (løn + kapitalrente) for alle erhverv ved anvendelse af en bestemt mængde af arbejde og kapital, når jordrenten = 0. Ved faldende udbytte i et erhverv vil arbejde og kapital søge hen til det erhverv, hvor udbyttet er størst, og resultatet bliver, at produktionsgrænsen flyttes ud til jord af lavere godhedsgrad. Jordens godhedsgrad eller produktivitetsgrad er et udtryk for værdien af produktet, der ved den mest fordelagtige udnyttelse af den pågældende jord kan opnås for hver anvendt bestemt arbejdsmængde (arbejde og kapital) med en bestemt effektivitet, d.v.s. for den her anvendte fremstillingsmåde: arbejdsmængde = 1 og arbejdseffektivitet = 1.

a) Løn + kapitalrente for en bestemt mængde af arbejde og kapital er ens for landbrug og industri.

b) Løn + kapitalrente for samme mængde af arbejde og kapital er faldet for industri, men er for landbrug det samme som før.

c) Løn + kapitalrente for samme mængde af arbejde og kapital er igen blevet ens for landbrug og industri, men ligger lavere end i tilfælde „a".

så langt ned, at den ikke yder mere end nogen anden virksomhed. Man kan for eksempel forestille sig et samfund, i hvilket en del af arbejde og kapital er helliget landbrug og en anden fabrikation. Den ringeste opdyrkede jord yder et gennemsnitligt udbytte, som vi kan kalde 20, og 20 vil derfor blive det gennemsnitlige udbytte til arbejde og kapital ved fabrikation såvel som ved landbrug. Man kan nu tænke sig, at udbyttet ved fabrikation af en eller anden varig årsag falder og bliver stående ved 15. Det er klart, at arbejde og kapital beskæftiget ved fabrikationen nu vil skifte og søge beskæftigelse ved landbrug; og denne proces vil ikke stoppe, før udbyttet til arbejde og kapital i begge beskæftigelsesområder igen er bragt til samme højde, enten ved at dyrkningsgrænsen udvides til ringere jord eller til steder i samme landområde, hvor jordens godhedsgrad er lavere, eller ved at prisen for produkterne fra fabrikation forhøjes forholdsmæssigt på grund af formindskelse af produktionen – eller, som i virkeligheden, ved at begge processer foregår – og hvad end den endelige produktivitetsgrad bliver, ved hvilken fabrikation vil stadig blive fortsat, enten den bliver 18, 17 eller 16, så vil dyrkningsgrænsen også blive udvidet til denne produktivitetsgrad eller godhedsgrad af jord. At sige, at jordrenten vil blive overskuddet i produktionen udover udbyttet ved dyrkningsgrænsen, er således det samme som at sige, at den vil blive overskuddet i produktionen udover, hvad den samme mængde af arbejde og kapital kan opnå ved den mindst lønnende beskæftigelse."

Lønnen og lønloven

Book III, Chap. VI, p. 156. (Se fig. 2).

„Måske ville det være en god ting, før jeg afslutter dette kapitel, at minde læseren om, hvad jeg tidligere har anført, at når jeg bruger ordet løn, er det ikke i betydningen af en mængde, men i betydningen af et forhold. Når jeg siger, at lønnen falder ved stigende jordrente, mener jeg ikke, at mængden af formue, som arbejderne får som løn, nødvendigvis er mindre, men at i forhold til hele produktet er den del, som lønnen udgør, nødvendigvis mindre. Forholdet kan formindskes, medens mængden bliver den samme eller endog forøges. Hvis dyrkningsgrænsen falder fra den produktivitetsgrad, som vi vil kalde 25, ned til den produktivitetsgrad, som vi vil kalde 20, vil jordrenten af al jord, der tidligere gav jordrente, blive forøget med denne difference, og i forhold til hele produktet vil den del, der går til arbejderne som løn, blive formindsket i samme omfang; men hvis fremskridtet i pro-

duktion eller økonomi, som bliver muligt ved større befolkningstæthed, i mellemtiden har forøget arbejdets produktionskraft så meget, at den samme anstrengelse vil producere lige så megen formue ved 20 som før ved 25, så vil arbejderne få lige så stor en mængde i løn som før, og det forholdsvise fald af lønnen vil ikke kunne mærkes i nogen som helst formindskelse af arbejdernes fornødenheder og bekvemmeligheder, men kun i den forøgede værdi af jord og i det mere ødsle forbrug af den jordrente-modtagende klasse."

Befolkningsforøgelsens virkning på formuefordelingen

Book IV, Chap. II, p. 163, 164 & 166. (Se fig. 3).

„Grunden til, at den voksende folkemængde bringer jordrenten til at stige, er efter de sædvanlige forklaringer den, at den ved folketilvæksten fremkaldte forøgede efterspørgsel efter livsfornødenheder driver produktionen ud til ringere jord eller til jord af lavere produktivitetsgrad. Således vil, hvis dyrkningsgrænsen ved et givet folketal ligger ved 30, al jord, der har en produktionskraft over 30, give jordrente. Hvis folketallet bliver fordoblet, vil en yderligere forsyning blive påkrævet, og denne kan ikke bringes tilveje uden ved en udvidelse af dyrkningsgrænsen, som vil forårsage, at jord, der ikke før gav nogen jordrente, nu vil give jordrente. Hvis udvidelsen bliver til 20, så vil al jord mellem 20 og 30 give jordrente og have en værdi, og al jord over 30 vil give forøget jordrente og have en forøget værdi."

— — —

„Tusinde menneskers arbejde vil under forøvrigt lige vilkår frembringe langt mere end ti gange så meget som hundredes; og således bliver med hvert nyt par hænder arbejdets produktionskraft øget mere end forholdsvis. Derfor kan, hvor folketallet øges, tilflugt til udnyttelse af ringere naturlig produktionsevne finde sted ikke blot uden formindskelse i den gennemsnitlige formueproduktion i forhold til det anvendte arbejde, men endogså uden nogen som helst formindskelse ved den laveste produktivitetsgrad. Hvis folketallet fordobles, vil jord med en produktivitetsgrad på kun 20 ved anvendelse af den samme arbejdsmængde måske yde lige så meget som jord med en produktivitetsgrad på 30 ydede før. For man må ikke glemme (hvad der imidlertid ofte bliver glemt), at hverken jordens eller arbejdets produktionsevne kan måles med en enkelt ting, men må måles ved sit forhold til alt, hvad man ønsker sig."

— — —

„Men medens befolkningens tilvækst således forøger jordrenten ved at sænke dyrkningsgrænsen, er det en misforståelse at anse dette for den eneste måde, hvorpå jordrenten stiger, efterhånden som folketallet vokser."

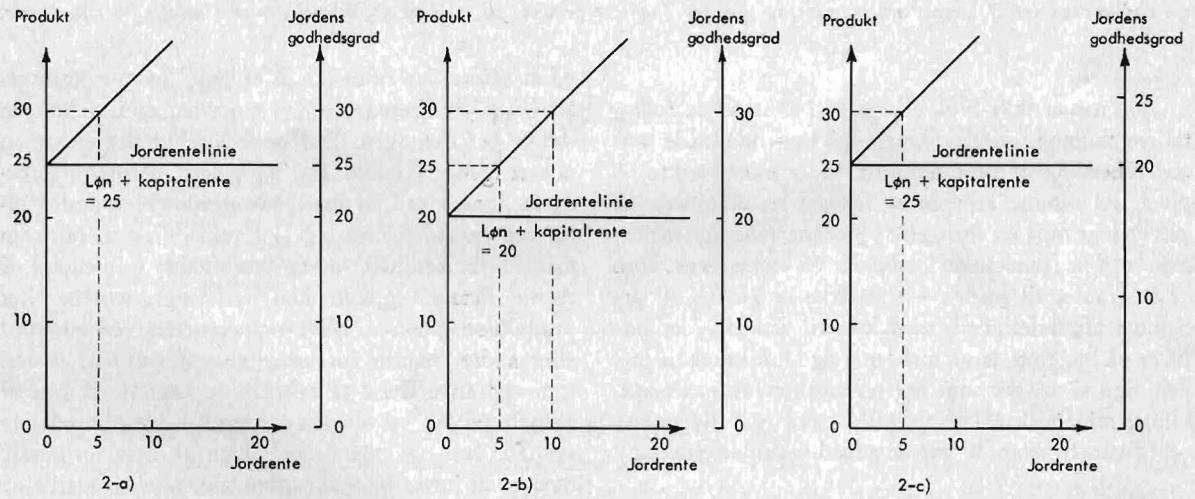

Fig. 2. – Størrelsen af den del af udbyttet, der går til løn + kapitalrente, er afhængig af forholdene vedrørende ændringen af jordrenteliniens beliggenhed. For jord af højere godhedsgrad end den, der svarer til jordrentelinien, skal der betales jordrente til jordejerne. Hvis f. eks. produktionen på den bedre jord ved anvendelse af samme arbejdsmængde som den, der ved jordrentelinien kan give det almindelige udbytte til arbejde og kapital, giver et merudbytte på 5, vil jordejerne kræve 5 i jordrente.

a) Jordrenteliniens beliggenhed før ændringen. Løn + kapitalrente = produkt ved jordrentelinien = 25. (Arbejdsmængde = 1, og arbejdseffektivitet = 1).

b) Jordrentelinien er faldet fra jord af godhedsgrad 25 til jord af godhedsgrad 20. Løn + kapitalrente = 20 (for samme arbejdsmængde og effektivitet som før).

c) Jordrentelinien er også i dette tilfælde faldet fra jord af godhedsgrad 25 til jord af godhedsgrad 20; men arbejdets effektivitet er imidlertid steget på grund af tekniske og økonomiske fremskridt og øget befolkningstæthed, således at der nu på jord af godhedsgrad 20 ved anvendelse af samme arbejdsmængde som før kan opnås et produkt til værdien 25. Løn + kapitalrente = 25. Bemærk det ændrede målestoksforhold for jordens godhedsgrad.

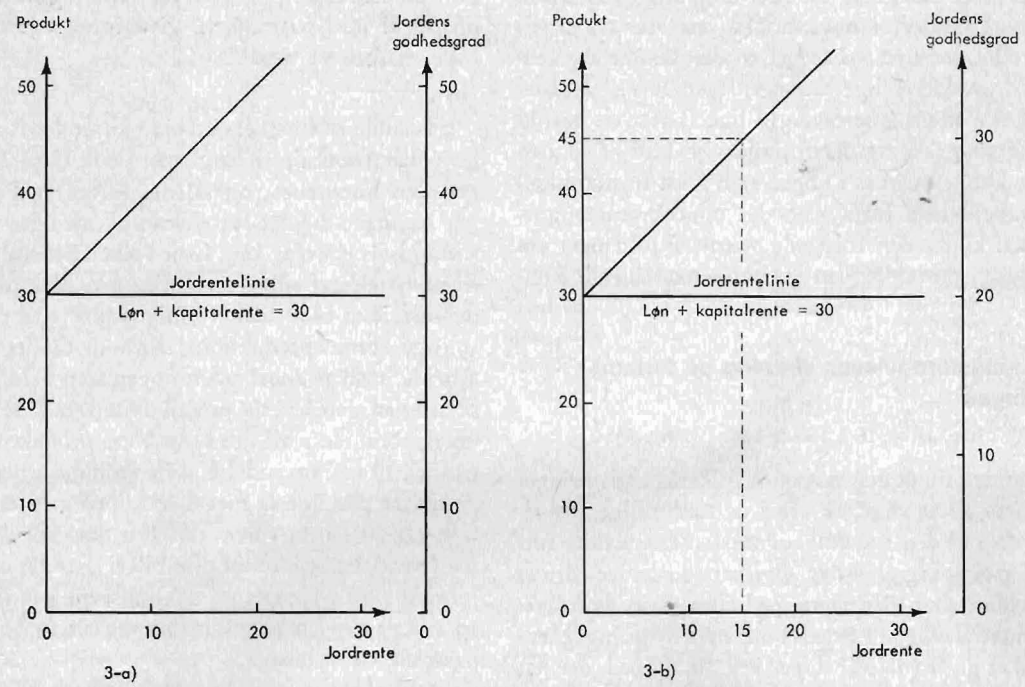

Fig. 3. – Ændring af jordrenteliniens beliggenhed på grund af øget befolkningstæthed.

a) Jordrenteliniens beliggenhed før ændringen af befolkningstætheden. Jordens godhedsgrad ved jordrentelinien er 30. Løn + kapitalrente = 30. (Arbejdsmængde = 1, og arbejdseffektivitet = 1).

b) Jordrentelinien er faldet fra jord af godhedsgrad 30 til jord af godhedsgrad 20 på grund af øget befolkningstæthed; men den øgede befolkningstæthed har imidlertid medført, at arbejdets effektivitet er steget, således at der nu på jord af godhedsgrad 20 ved anvendelse af samme arbejdsmængde som før kan opnås et produkt til værdien 30. Løn + kapitalrente = 30. For jord af højere godhedsgrad end 20 skal der betales jordrente til jordejerne. På jord af godhedsgrad 30 kan der ved anvendelse af samme arbejdsmængde som før opnås et produkt til værdien 45, hvoraf der skal betales 15 i jordrente.

— — —

„Jeg mener ikke blot, at den ved et stigende folketal fremkomne forøgede kraft – på lignende måde som en forbedring af produktionsmetoder eller værktøj – giver det samme arbejde et forøget resultat, som er ækvivalent med en forøgelse i jordens naturlige evner; men at den fremkalder i arbejdet en større evne, som er stedfæstet til jorden – som ikke er knyttet til arbejde i almindelighed, men kun til arbejde, der udføres på bestemte landområder – og altså hører til jorden lige så meget som enhver kvalitet af jordbund, klima, mineralsk aflejring, eller naturlig beliggenhed og følger, ligesom de gør det, med besiddelsesretten."

Produktionsfremskridtenes virkning på formuefordelingen

Book IV, Chap. III, p. 177 & 178. (Se fig. 4).

„Da formue i alle dens former er et produkt af arbejde anvendt på jord eller produkter af jord, vil, når efterspørgslen efter mere formue ikke er tilfredsstillet, enhver forøgelse af arbejdets kraft blive udnyttet til at frembringe mere formue og således forøge efterspørgslen efter jord.

For at illustrere denne virkning af arbejdsbesparende maskineri lad os tænke os et land, hvor – som overalt i den civiliserede verden – jorden ejes af kun en del af befolkningen. Lad os antage, at der er sat en uoverstigelig skranke for al videre befolkningsforøgelse, enten ved en strengt overholdt Herodeslov eller ved en sådan ændring af levemåde og moral, som måtte blive resultatet af en omfattende udbredelse af Annie Besant's pjecer. Lad dyrkningsgrænsen, eller produktionsgrænsen, blive repræsenteret ved 20. Jord eller andre chancer for udnyttelse af naturens goder, som ved anvendelse af arbejde og kapital vil give et udbytte på 20, vil således netop give den almindelige sats for løn og kapitalrente uden at give jordrente, medens al jord, der ved samme anvendelse af arbejde og kapital giver mere end 20 i udbytte, vil give overskuddet som jordrente. Nu gøres der imidlertid opfindelser og indføres forbedringer, der, medens folketallet forbliver uforandret, formindsker med en tiendedel det arbejds- og kapitalforbrug, som kræves for at producere den samme formue. Enten kan da en tiendedel af arbejde og kapital blive frigjort, eller den samme mængde af arbejde og kapital kan blive beskæftiget, og produktionen øget tilsvarende. Men her som i alle civiliserede lande er den industrielle organisation sådan, at arbejde og kapital, og da navnlig

arbejdet, må skaffe sig beskæftigelse på hvilke som helst vilkår – almindelige arbejdere er ikke i den stilling, at de kan kræve deres rimelige andel af fremskridtets udbytte – og at enhver indskrænkning i anvendelse af arbejde, i det mindste i begyndelsen, må antage den form, ikke at give enhver arbejder den samme mængde af produktet som før for mindre arbejde, men at kaste nogle af arbejderne ud i arbejdsløshed og ikke give dem noget som helst af produktet. Som følge af større effektivitet af arbejdet, som fremskridtet har forårsaget, kan man imidlertid nu ved naturforhold, hvis godhedsgrad kan betegnes ved 18, opnå et lige så stort udbytte som før ved 20. Det utilfredsstillede ønske om formue og arbejdets og kapitalens konkurrence om beskæftigelse ville så givetvis bevirke en udvidelse af produktionsgrænsen, skal vi sige til 18, og jordrenten ville således stige med differencen mellem 18 og 20, medens løn og kapitalrente, i mængde, ikke ville blive større end før, men ville i forhold til hele produktet blive mindre. Der ville blive en større produktion af formue; men jordejerne ville få hele fordelen, under forbehold af foreløbige slutninger der senere vil blive gjort rede for.

Hvis der stadig fremkommer nye opfindelser og indføres forbedringer, vil arbejdets effektivitet blive yderligere forøget, og den mængde af arbejde og kapital, der er nødvendig for at opnå et givet produktionsresultat, vil blive yderligere formindsket. De samme årsager vil føre til udnyttelsen af denne nye fremgang i produktionskraft for at producere mere formue, dyrkningsgrænsen vil igen blive udvidet, og jordrenten vil stige, både i forhold og i mængde, uden nogen som helst stigning af løn og kapitalrente. Og således, efterhånden som nye opfindelser og fremskridt finder sted og stadig forøger arbejdets effektivitet, vil produktionsgrænsen blive trykket længere ned, og jordrenten stadig stige, selvom folketallet forbliver det samme.

Jeg vil ikke dermed sige, at sænkningen af produktionsgrænsen altid vil svare til forøgelsen i den produktive kraft, eller at processen altid vil gå for sig i skarpt begrænset trinfølge. Hvorvidt sænkningen af produktionsgrænsen i ethvert særligt tilfælde vil forekomme forud for eller bagefter forøgelsen i den produktive kraft, vil, tror jeg, afhænge af, hvad vi kan kalde produktivitetsområdet, der kan udnyttes, før dyrkningen tvinges ned til den næste laveste godhedsgrad af jord. For eksempel, hvis dyrkningsgrænsen ligger ved 20, vil fremskridt, der muliggør, at det samme produktionsresultat kan opnås ved en tiende-

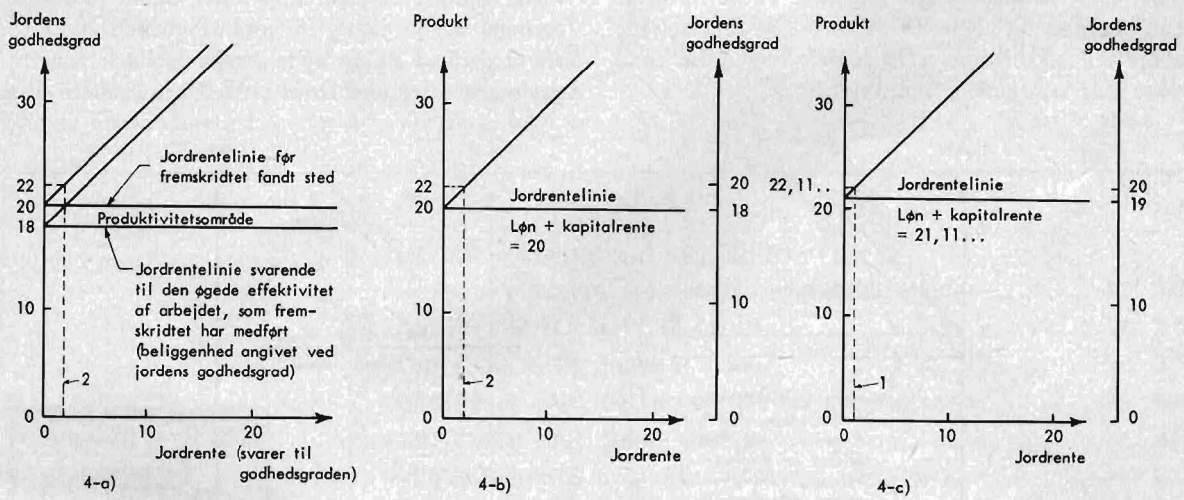

Fig. 4. – Ændring af jordrenteliniens beliggenhed på grund af tekniske fremskridt.

a) Den øverste af de to vandrette linier viser jordrenteliniens beliggenhed ved jord af godhedsgrad 20, før det tekniske fremskridt fandt sted. Arbejdsmængde = 1, og arbejdseffektivitet = 1, d.v.s. løn + kapitalrente = 20. Den nederste linie viser jordrenteliniens tilsvarende beliggenhed ved jord af godhedsgrad 18, efter at det tekniske fremskridt har fundet sted, idet der, når arbejdets effektivitet på grund af det tekniske fremskridt er steget generelt fra 1 til 20/18, på jord af godhedsgrad 18 ved anvendelse af samme arbejdsmængde som før kan opnås et produkt til værdien 18 × 20/18 = 20 (= løn + kapitalrente). Området mellem de to linier kaldes produktivitetsområdet.

b) Efter at fremskridtet har fundet sted, vil den del af den tidligere anvendte samlede arbejdsmængde (arbejde og kapital), som bliver ledig i produktionen på jord af godhedsgrad 20 og derover, søge at udnytte jord af lavere godhedsgrad, hvor der kan opnås samme højde for løn + kapitalrente som før, d.v.s., jordrentelinien kan falde til jord af godhedsgrad 18. I dette tilfælde skal der for jord af højere godhedsgrad end 18 betales jordrente til jordejerne.

c) Hvis den del af den tidligere anvendte arbejdsmængde (arbejde og kapital), der bliver ledig i produktionen på jord af godhedsgrad 20 og derover, efter at fremskridtet har fundet sted, kan finde beskæftigelse ved at blive anvendt på jord af godhedsgrad mellem 20 og 19, vil jordrentelinien blive stående ved godhedsgrad 19; men da arbejdets effektivitet er steget fra 1 til 20/18, vil udbyttet til arbejde og kapital ved denne jordrentelinie blive 19 × 20/18 = 21,11 ... For jord af højere godhedsgrad end 19 skal der i dette tilfælde betales jordrente til jordejerne.

del mindre kapital og arbejde, ikke forårsage, at dyrkningsgrænsen trykkes ned til 18, hvis området, der har en produktivitetsgrad på 19, er tilstrækkeligt til at beskæftige hele den mængde af arbejde og kapital, som blev fortrængt fra dyrkningen af den bedre jord. I dette tilfælde ville dyrkningsgrænsen blive stående ved 19, og jordrenten ville blive forøget med differencen mellem 19 og 20, og løn og kapitalrente med differencen mellem 18 og 19. Men hvis produktivitetsområdet mellem 20 og 18 ved den samme forøgelse i den produktive kraft ikke er tilstrækkeligt til at beskæftige hele den mængde af arbejde og kapital, som blev fortrængt, må dyrkningsgrænsen synke lavere ned end til 18, hvis den samme mængde af arbejde og kapital trænger sig på for at få beskæftigelse. I dette tilfælde vil jordrenten opnå mere end stigningen i produktet, og løn og kapitalrente vil blive mindre, end de var, før fremskridtene, som forøgede produktionskraften, fandt sted.

Det er heller ikke absolut rigtigt, at alt det arbejde, der frigøres ved enhver fremgang, tvinges til at søge beskæftigelse i produktionen af mere formue. Den forøgede tilfredsstillelsesevne, som hver fremgang giver til en bestemt del af samfundet, vil blive udnyttet til at kræve mere fritid eller betjening såvel som til at kræve mere formue. Nogle arbejdere vil derfor blive lediggængere, og nogle vil gå over i de immaterielle arbejderes rækker, som synes at have en tendens til at vokse med samfundets fremskridt."

Virkningen af de forventninger, det materielle fremskridt fremkalder

Book IV, Chap. IV, p. 181, 183 & 184. (Se fig. 5).

„Der findes imidlertid endnu en årsag, som man må tage i betragtning, når man fuldt ud vil forklare det materielle fremskridts indflydelse på formuefordelingen. Denne årsag er den sikre forventning om fremtidig forøgelse af jordpriserne, som opstår i alle fremadskridende lande, når jordrenten stadig stiger, og som fører til spekulation eller til tilbageholdelse af jord for at opnå en højere pris end der ellers kunne opnås".

— — —

„Vi vender nu tilbage til det eksempel, vi benyttede i forrige kapitel. Med dyrkningsgrænsen stående ved 20 fremkommer en forøgelse af produktionskraften, som gør det muligt at opnå det samme produktionsresultat med en tiendedel mindre arbejde. På grund af tidligere anførte forhold må dyrkningsgrænsen nu blive trykket ned, og hvis den bliver stående ved 18, vil udbyttet til arbejde og kapital blive det samme som da dyrkningsgrænsen stod ved 20. Hvorvidt den vil blive trykket ned til 18 eller længere ned afhænger af, hvad jeg har kaldt produktivitetsområdet, som ligger mellem 20 og 18. Men hvis den sikre forventning om videre stigning af jordrenten fører til, at jordejerne forlanger 3 i jordrente for jord af godhed 20, 2 for jord af godhed 19, og 1 for jord af godhed 18 og tilbageholder deres jord fra at blive benyttet, indtil disse

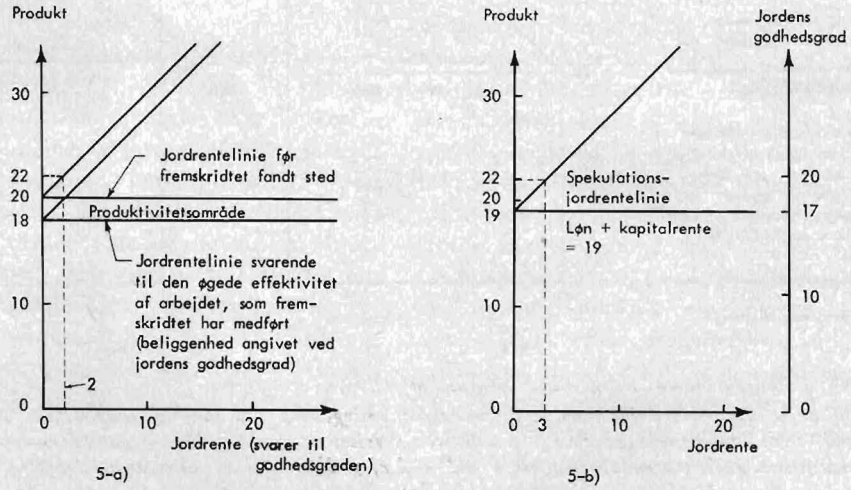

Fig. 5. – Ændring af jordrenteliniens beliggenhed på grund af jordspekulation.

a) En forøgelse af produktionskraften har medført, at arbejdets effektivitet er steget generelt fra 1 til 20/18, således at jordrentelinien kan falde fra jord af godhedsgrad 20 til jord af godhedsgrad 18 (produktivitetsområdet), uden at udbyttet til arbejde og kapital ved den lavere produktionsgrænse bliver mindre end før. Hvis sikre forventninger om yderligere stigning af jordrenten i fremtiden får jordejerne til at kræve mere end 2 i jordrente for jord af godhedsgrad 20, vil udbyttet til arbejde og kapital ved produktionsgrænsen (løn + kapitalrente) blive mindre end det var, før produktionskraften blev forøget.

b) På grund af spekulation i den forventede stigning af jordrenten trykkes jordrentelinien ned til en beliggenhed svarende til jord af godhedsgrad 17 (spekulations-jordrentelinien). Da arbejdets effektivitet imidlertid kun er steget fra 1 til 20/18, vil udbyttet til arbejde og kapital på jord af godhedsgrad 17 ikke blive mere end 17 × 20/18 = 18,88 ... = ca. 19 (arbejdsmængde = 1). For jord af højere godhedsgrad end 17 skal der betales jordrente til jordejerne.

betingelser opfyldes, kan produktivitetsområdet blive reduceret så meget, at dyrkningsgrænsen må falde til 17 eller endnu lavere, og som resultatet af forøgelsen af arbejdets effektivitet vil arbejderne således få mindre end før, medens kapitalrenten vil blive reduceret i passende forhold, og stigningen af jordrenten vil blive forholdsvis større end stigningen af produktionskraften.

Hvad enten vi formulerer det som en udvidelse af produktionsgrænsen eller som en sænkning af jordrentelinien ned under produktionsgrænsen, er indflydelsen af spekulation i jord, i stigende jordrente, en vigtig kendsgerning, som man ikke kan undlade at tage hensyn til i en udtømmende undersøgelse af formuefordelingen i fremadskridende lande. Den er kraften, skabt af materielle fremskridt, som virker i retning af stadig at forøge jordrenten forholdsvis mere, end fremskridtet forøger produktionen, og således – efterhånden som de materielle fremskridt finder sted, og den produktive kraft forøges – til stadighed bevirker, at lønnen formindskes, ikke alene relativt, men absolut. Det er denne ekspansive kraft, som, idet den virker så stærkt i de nye lande, bringer dem – tilsyneladende længe før tiden – de gamle landes samfundssygdomme, gør arbejdere til hjemløse vagabonder og fremavler fattiglemmer på jord, hvis rigdomme endnu næppe er rørt.

Kort sagt, den almindelige og stadige stigning af jordværdierne i et fremadskridende samfund frembringer nødvendigvis den yderligere stigning, som er kendt i tilfældet af handelsvarer, når en hvilken som helst almindelig vedvarende årsag medfører, at varerne stiger i pris. Som under den hurtige forringelse af penge, der har kendetegnet forholdene i de sydlige forbundsstater i den senere tid, hvor den kendsgerning, at hvad som helst, der blev købt en dag, kunne sælges for en højere pris den næste, bevirkede, at varepriserne forøgedes endnu hurtigere, end pengene forringedes, således bevirker den stadige stigning af jordværdierne, som frembringes af de materielle fremskridt, at der sker en yderligere acceleration af stigningen. Vi ser et voldsomt udslag af den ved fremskridt fremkaldte forventning om jordværdistigning i den mani for jordspekulation, der er så ejendommelig for nye lande i opkomst; men om end dette kun er en abnorm og forbigående foreteelse, er det dog uimodsigeligt, at det samme forhold stadig gør sig gældende – med større eller mindre kraft – i alle fremadskridende samfund.

Den årsag, som indskrænker spekulation i varer, nemlig de stigende prisers tendens til at fremkalde forøget tilførsel, kan ikke indskrænke spekulation i jord, da jorden jo hverken kan forøges eller formindskes ved menneskelig virksomhed."

Hermed er de tekstafsnit, der egentlig vedrører taleksemplerne, gengivet. Imidlertid må disse eksempler ses i sammenhæng med hele jordrenteteorien, og de bør derfor betragtes som en slags tillæg til Jakob E. Langes oversættelse af „Fremskridt og Fattigdom".

Olaf Jespersen.

Henry George Forlaget
Østerled 28 . 2100 Kbhvn. Ø
Telefon (01) Ryvang 468
Postgiro 863

TOLDBESKATNING OG TOLDBESKYTTELSE:
Frihandelsklubbens undersøgelser og publikationer I ..... kr. 1,50
TANKEN OM TOLD: W. M. Curtiss ..... kr. 2,00
HENRY GEORGE: Jakob E. Lange ..... kr. 3,50
FRIHEDENS FARLIGSTE FJENDER: Rask Nielsen ..... kr. 4,00
ARBEJDETS KÅR: Henry George ..... kr. 4,00
FREMSKRIDTETS LOV: Henry George ..... kr. 2,00
RET OG URET: Severin Christensen ..... kr. 5,00
MOSES: Henry George ..... kr. 1,00
FREMSKRIDT OG FATTIGDOM: Henry George ..... kr. 7,50
BESKYTTELSE ELLER FRIHANDEL: Henry George ..... kr. 6,75
EVENTYR OG VIRKELIGHED: J. L. Bjørner ..... kr. 6,75
SAMFUNDETS LIVSSPØRGSMÅL: Henry George ..... kr. 7,50
SOCIALØKONOMI: Grundsætninger og retningslinier:
Jakob E. Lange ..... kr. 5,85
EN VERDENSTANKE: Signe Bjørner ..... kr. 4,00
JORDEN MÅ I IKKE SÆLGE: Peter Ussing Olsen ..... kr. 3,00
HVAD MAN SER OG HVAD MAN IKKE SER: Frederik Bastiat kr. 3,00
FRIHET DET ENDA MÅLET: F. McEachran ..... kr. 14,50